

Seijst

Uitgave van het Zeister Historisch Genootschap

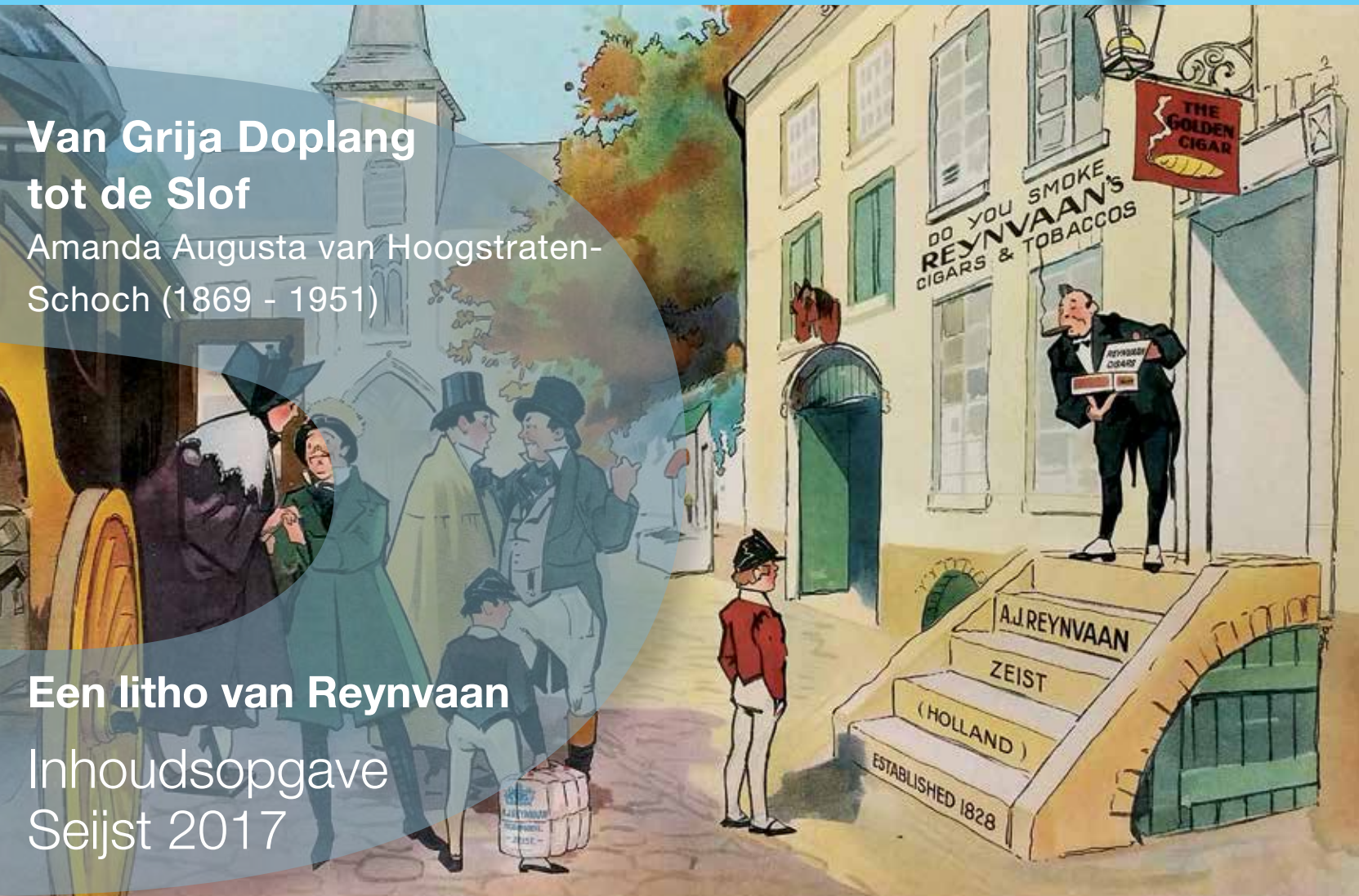
2018-I

Van Grija Doplang tot de Slof

Amanda Augusta van Hoogstraten-
Schoch (1869 - 1951)

Een litho van Reynvaan

Inhoudsopgave
Seijst 2017

Seijst

*Bulletin ter bevordering van de kennis
van de geschiedenis van Zeist*

ISSN 1383-2867

Verschijnt 4x per jaar.

Jaargang 48 nummer 1. Maart 2018.

Drukwerk: Drukkerij Gregorius, Utrecht.

REDACTIECOMMISSIE

H. Beudeker, E. de Jonge, D. van de Kamp, mw. Fl. de Vrijer en mw. M. Wagenaar, redacteuren en J.P. van 't Sant, hoofdredacteur.

VORMGEVING

M. Slappendel

REDACTIEADRES

Postadres: Postbus 342, 3700 AH Zeist

E-mail: info@zhg.nl

BIJDRAGEN AUTEURS

Informatie over het aanleveren van kopij:
www.zhg.nl

LEDENADMINISTRATIE

Aanmeldingen van nieuwe donateurs en adreswijzigingen kunnen schriftelijk worden gemeld via Postbus 342, 3700 AH Zeist. Het kan ook via het e-mailadres: info@zhg.nl.

IBAN: NL95 INGB 0003 8403 83

WEBSITE

www.zhg.nl

Legaat of lijfrenteschenking:
ANBI-beschikking
nummer 55 537

Van Grija Doplang tot de Slof 3

Een leuke wandeling in vroeger tijden langs de (toen nog ruimschoots aanwezige) middenstand aan de Oude Arnhemseweg, tussen Sanatoriumlaan en het centrum van Zeist. Het verhaal is doorspekt met persoonlijke herinneringen van de schrijver.

Mw. Van Hoogstraten 13

In onze reeks over Zeister schrijvers deze keer mw. Van Hoogstraten. Ze schreef romans, novellen en gedichten voor een overwegend christelijk publiek. Verder was ze politiek actief in Zeist en in de provincie Utrecht. Ze kreeg recent nog aandacht in een tentoonstelling in het gemeentehuis.

Een litho van Reynvaan 16

In 'Uit de collectie' dit keer een inkijkje in de Zeister sigarenindustrie aan de hand van een reclamelitho die het ZHG heeft verworven.

Inhoudsopgave Seijst 2017 27

Per abuis heeft de inhoudsopgave van Seijst 2017 niet in het vorige nummer gestaan, zoals u wellicht verwacht had. Dat is dan hierbij rechtgezet.

Tussen GRIJA DOPLANG en de SLOF, over verdwenen bedrijvigheid langs de Oude Arnhemseweg.¹

Villa Grijia Doplang was het woonhuis met praktijk van huisarts dr. J.C. Flach. Links, met het rode dak, de vroegere bloemisterij en tuinmanswoning van Corn. van Eck. (2016).

FOTO PETER VAN DER WERFF

...de herinnering aan een bepaald beeld is niets anders dan heimwee naar een bepaald moment; en huizen, wegen en lanen zijn, helaas, vluchtig als de jaren.²

Peter J. van der Werff

Een karakteristiek van het deel van Zeist waarin ik opgroeide (Patijnpark / Dichterswijk), was de veelheid en verscheidenheid aan winkels en bedrijfses. Geen uniek verschijnsel, maar eerder een alledaags kenmerk van tal van dorpen en steden, voordat supermarkten en andere grootschalige winkelketens daar de overhand kregen. Anders gezegd: voordat deze laatste categorieën

het kleine middenstandsbedrijf voor een groot deel hadden weggeconcurrerd. Dit werd mede veroorzaakt door een toenemende mobiliteit van de bewoners. Tal van bedrijfspanden van weleer zijn als zodanig verdwenen of hebben nu een woonfunctie.

Een door buurtbewoners veel gebruikte route naar en van

De Wolbaal, na overname door de firma Takken. Er kwam een ruime etalage en een 'echte' winkeldeur. In de zijgevel de nieuw aangebrachte huisdeur.

DEZE EN VOLGENDE FOTO'S:
GEMEENTEARCHIEF ZEIST

Het eerste winkelblok aan de Oude Arnhemseweg. Rechts 'de Sierkan', melk en zuivelproducten van M.P. Aalten (nr. 281).

het dorpscentrum liep over de Oude Arnhemseweg, destijds nog zonder gedeelten met eenrichtingsverkeer. Als ik, in herinnering, deze weg volg begin ik mijn wandeling tussen de Sanatoriumlaan en de Da Costalaan (zie bijgevoegd kaartje). Hier, aan de oneven kant, een villa met op de gevel de naam GRIJA DOPLANG.³ Doplang is de naam van een dorp op Midden-Java, waar onze huisarts, dokter J.C. Flach, woonde vóór hij zich in 1936 in Zeist als arts vestigde en dit huis liet bouwen.⁴

Links van dit huis, enigszins scheef achter de rooilijn, staat de voormalige tuinmanswoning van Ma Re-traite. Hier woonde Corn. van Eck met zijn gezin. Hij was tuinman / bloemist en verkocht daarnaast allerlei tuinzaden. In de kamer, links van de voordeur, werden losse bloemen en sierplanten verkocht. Een assortiment, karig in vergelijking met wat bloemisten tegenwoordig aanbieden. Toch was deze zaak erg sfeervol. In het aangebouwde gedeelte linksachter, waar je ook binnenkwam, stond een grote tafel met een kleed als een biljartlaken. Hierop lagen, ordelijk gerangschikt, de zakjes met groente- en bloemen-

zaden. De soortnaam in sierlijke letters met inkt erop geschreven. Na het beëindigen van zijn tuinmansbedrijf is Van Eck nog koster geweest van de, er vlak bij staande, Sionskerk.

Op de hoek van de Da Costalaan was de drogisterij van Spaan, die op zijn winkeldeur behalve zijn naam, ook vermeldde dat hij apothekers-assistent was geweest! Er tegenover, op de andere hoek, de kruideniers- en later tabakswinkel van Koetsier. Deze winkel werd onder andere bevoorradt door de Zaanse firma Verkade, die met mooie olijfkleurige vrachtwagens wekelijks bestellingen van de winkel afleverde. Ook verscheen hier met regelmaat een viertal muzikanten, in donkere uniformen, die leken op die van de vooroorlogse KLM-piloten. Zij stonden dan voor de linker etalage van de winkel, speelden twee nummers, belden aan bij de huizen om een geldelijke bijdrage te vragen, en trokken weer verder.

Tegenover de Sionskerk was een textielwinkel, de Wolbaal (nr. 289). Je kwam er binnen via de voordeur en gang van het oorspronkelijke woonhuis. De beide benedenkamers van

dit huis, met krakend parket, waren tot winkelruimte getransformeerd. De zaak was eigendom van juffrouw Hardeman. Na de oorlog trouwde zij met een Poolse militair (Hajduk) en emigreerde met haar man naar Canada. De winkel werd verkocht aan Takken. Er kwam een etalage met winkeldeur en de huisdeur werd verplaatst naar de zijgevel.

De twee volgende winkelblokken tot aan de De Genestetlaan, hadden erboven of erachter de woonkamer. Als eerste de melkhandel van Aalten, 'de Sierkan' geheten (nr. 281). In de etalage stond een grote koperen melkkan, misschien wel 70 of 80 cm hoog en altijd glimmend gepoetst!

Daarnaast een winkel van verlichtings- en elektrische artikelen (Engelsman; de volgende eigenaar was Van de Ven, die ook tv-toestellen verkocht). Dan een winkel, aanvankelijk voor sanitair en loodgietersbenodigdheden, die later een textielwinkel werd (Planthof). En als laatste van dit winkelblok de slagerij van Vos. Vos en zijn vrouw hadden twee dochters. De oudste (Els) trouwde met een Canadese militair, vervolgens is de hele familie

naar Canada vertrokken. De opvolgers van Vos waren Van Hunnik en daarna Van Kuyk.

Het tweede winkelblok begon met de kapperszaak van ene Strauss. Hoe deze zaak eindigde weet ik niet. Het pand kwam, begin 1940, in gebruik bij Karel van Breenen met zijn motorenhandel. Ik heb hem rond 1945 nog wel eens als motorcoureur in actie gezien in Driebergen. Naast dit pand zat horlogemaker Van Veen, waar ik nooit enige activiteit heb gezien. Daar weer naast een kruidenierswinkel. De eerste eigenaar was Baljeu. Later werd de zaak verkocht aan Van Beek, die bedrijfsleider was geweest in de kruidenierszaak van Dirkse, sinds 1849 gevestigd op het Marktpllein.

Naast Van Beek was de groentewinkel van Van Oort (nr. 267). Dit kinderrijke gezin is na de oorlog ook geëmigreerd naar Canada. De zaak werd overgenomen door ene Lindeman. Later kwam er een makelaar-dij in.

Schuin tegenover de Wolbaal was een bedrijfje (Lodder), dat reliëfketten maakte (nr. 292). Grote hopen uitgestanst afvalmateriaal werden wekelijks verbrand op het open terreintje, waar nu de Sionskerk staat (milieubewust was men toen niet!). Gaan we aan deze kant verder, dan is er op de hoek van de De Genestetlaan nu een kinderdagverblijf, in de vroegere bakkerswinkel. De eigenaar Termaaten was, zoals dat toen heette, banketbakker-kok en werd opgevolgd zijn zoon, die er ook brood bij ging verkopen.

Langs de Oude Arnhemseweg stonden, vanaf de Sionskerk, aan de even kant grote beukenbomen. Vanaf de Schaerweijdelaan tot de Van Reenenweg stonden deze bomen aan beide zijden van de weg. Hierdoor was het er redelijk donker, ondanks de gaslantaarns. De bestrating bestond vooral uit klinkers.

Van de De Genestetlaan tot de Nicolaas Beetslaan waren aan de linker kant wat bosjes met eikenhakhout. In 1939 werd hier een kerk gebouwd van de Hersteld Apostolische gemeente en nog twee huizenblokken tot aan de Nic. Beetslaan.

Het stuk vanaf de hoek van de De Genestetlaan tot aan de Bilderdijklaan is pas na de oorlog bebouwd. De boompjes daar hadden de laatste oorlogsjaren niet overleefd. Er was een veldje ontstaan waarop wij dikwijls voetbalden. De huizen die er omstreeks de jaren vijftig gebouwd zijn, zijn duidelijk van mindere kwaliteit dan de twee blokken rechts van de kerk, maar ja, er was toen materiaalschaarste. Er tegenover vermeldde een groot bord aan de gevel dat daar was gevestigd 'Pui- en glazen-

wasserij L. Rebergen' (nr. 245). Aan dezelfde kant, tot aan het pleintje, werden in de oorlog ook huizen gebouwd (vanaf nr. 233). Het was een diepliggend weiland geweest, waar, in opdracht van bank Vlaer & Kol uit Utrecht, huizen en om de hoek winkels gebouwd werden.

Af en toe als ik, als klein ventje, mijn vader van school ging halen (hoek Nic. Beetslaan / Oude Arnhemseweg), stond er op dit weiland iemand met een paard, dat in het rond moest draven aan een lange lijn. Ik vond dat prachtig en zei tegen mijn vader dat ik er best eens op zou willen zitten. Dit mocht van de trainer en zo reed ik als vijfjarig jongetje voor het eerst op een paard. Er zat geen zadel op, ik moest me vasthouden aan zijn manen en weet nog dat ik aan de eigenaar vroeg of dat bij het paard geen pijn deed.

Tegenover de school stond de eerste winkel van dit nieuwbouwproject (nr. 211). Haaks erop stond een blok met vier winkels.

In de eerste winkel, vestigde zich kapper Kleis. Afkomstig uit Rotterdam, waar hij was weggebom-

Waar vroeger een diepliggend weiland was (tegenover de Nic. Beetslaan), werden in de eerste oorlogsjaren huizen en winkels gebouwd.

Vier onbewoonbaar verklaarde arbeidershuisjes tussen de Roemer Visscherlaan en de Schaerweijdelaan, waar nu garagebedrijf ZAM is gevestigd.

bardeerd in 1940. Hij bouwde er een goedlopende zaak op. Kinderen werden 's woensdagmiddags geknipt, als je vrij was van school. Ik vond het nooit leuk er heen te gaan, want je zat er zo'n groot deel van je kostbare vrije middag op je beurt te wachten. In de jaren vijftig emigreerde de kapper naar de Verenigde Staten (Arizona). Dat kon op grond van een Amerikaanse wet, die bij immigratie voorrang bood aan door oorlog getroffen. Vanwege zijn Rotterdamse verleden kon hij hier gebruik van maken. Nadat Kleis vertrokken was, ging de zaak over in andere handen. Na een paar jaar gebeurde dit opnieuw en werd de zaak overgenomen door Tammel, die ik nog kende uit de Hongerwinter, toen hij betrokken was bij het rondbrengen van gamellen met voedsel. Dit werd onder meer in de school van mijn vader uitgedeeld

aan hoofdzakelijk oudere en zieke mensen, die toen niet in staat waren om zelf extra voedsel te bemachtigen. De organisatie, die hiervoor verantwoordelijk was, heette het Interkerkelijk Overleg.

Het was aan het eind van de jaren zestig, dat mijn broer Hans, die sinds 1955 in Canada woonde, voor zijn werk in Nederland was en een paar dagen bij ons logeerde. Op een dag vonden we beiden dat we 'met het geld van de kapper op zak liepen'. Wij reden naar Zeist, mijn broer ging meteen naar de kapper en ik deed eerst nog een paar boodschappen. Toen ik bij de coiffeur binnenkwam, werd Hans al geknipt en ik kon vast plaatsnemen in de lege stoel naast hem. We keken elkaar eens aan in de grote spiegelwand voor ons. Daarbij ontstond de volgende dialoog tussen mijn broer

en mij (waarbij het gezicht van de kapper verried, dat hij alles wat wij zeiden volgde):

H.: 'Meneer, ik zit al een poosje naar u te kijken, u komt me zo bekend voor.'

P.: 'Datzelfde gevoel heb ik als ik naar ú kijk.'

H.: 'Woont u in Zeist, of misschien moet ik zeggen, heeft u vroeger in Zeist gewoond?'

P.: 'Ja dat klopt. Hebben wij soms bij elkaar op school gezeten?'

H.: 'Ik ben vroeger hier tegenover op school geweest.'

P.: 'Ja, zie je wel, daar was ik ook op school. Mijn vader was er hoofdonderwijzer.'

H.: 'Mijn vader is daar ook hoofd van de school geweest en wij woonden op de Burgemeester Patijnlaan.'

P.: 'Daar heb ik ook gewoond. Ben jij dan Hans van der Werff?'

H.: 'Ja, dat klopt, dan moet jij Peter zijn. Verrek, dan zijn we broers.'

P.: 'Wat is de wereld dan toch klein!' Aan het wat zure gezicht dat de kapper trok, zagen we dat hij het niet zo leuk vond, dat hij er tussengenomen was.

Om de hoek was drogisterij Kok-Daalder (nr. 209). Kok en Ida Daalder, die duidelijk de bazin was, waren ook afkomstig uit Rotterdam, een wat apart stel. De zaak was van Ida Daalder, wier man (?) in mijn ogen weinig te vertellen had. Als hij je hielp in de winkel, was zij er ook altijd bij en zij nam, als het maar

enigszins mogelijk was, het gesprek over. Mijn vader kocht er nogal eens wat voor de school. Rolletjes verband, pleisters en wat jodium omdat er af en toe wat valpartijtjes op het schoolplein voorkwamen. In de oorlog zorgden zij dat mijn vader altijd een paar flessen levertraan kon kopen. Dit was een goed middel tegen spit, waar hij toen nogal eens last van had. De fles stond thuis op de schoorsteenmantel van de keuken en iedere avond nam hij er een slok uit. Wij kinderen kregen ook wel

van dit 'wondermiddel', maar echt een slok uit de fles ging ons toch wat te ver! Er moest altijd wel een stuk brood of iets dergelijks bij, om de sterke smaak te neutraliseren.

Naast de drogist was een radiozaak (later bloemenwinkel Daphne, daarna Althaea), dan kwam er een kruidenierszaak en op de hoek van dat blok was de ijssalon van Preis. Voor een dubbeltje had je een ijswafel, waarvoor je dan soms lang in de rij stond, voor je aan de beurt was. Ook Preis was afkomstig uit Rotterdam.

De ijssalon werd later de snackbar van Prins (nr. 203).

Waar nu de Opelgarage van de ZAM is, stonden vier onbewoonbaar verklaarde arbeidershuisjes. Deze woninkjes stonden in het verlengde van het Jan Luijkenlaantje, dat vermoedelijk ooit een stukje was van de Oude Arnhemseweg. Links van deze huisjes stonden enkele grote beukenbomen met nog een oud woonhuis dat wat naar achteren stond en dan was er op de hoek van de Schaerweijdelaan het

Hoek Oude Arnhemseweg / Schaerweijdelaan. Op de achtergrond, met puntgevel, de herenkapsalon. Er staan nog veel van de oorspronkelijke beukenbomen. Op het plantsoentje achter het hek links, stond het kroegje van Van Wijnbergen.

De bakkerswinkel van G.J. Alberts op de hoek van de Schaerweijdelaan.

'Twee-onder-een-kap', hoek Schaerweijdelaan.

café van Van Wijnbergen, ofwel 'ouwe Hannes', zoals hij algemeen genoemd werd. Het was een kroegje uit de 19e eeuw, waar wij natuurlijk nooit kwamen. Ik heb er één keer toen het donker was door de ramen naar binnen gekeken, omdat je natuurlijk wel nieuwsgierig was. Veel klanten waren er nooit. Een van de vaste bezoekers was een voddenhandelaar uit die buurt. Deze bezoeker en ouwe Hannes zelf waren de beste klanten van het cafeetje. Zij dronken zich een stevig stuk in de kraag en daarna zwalkte de enige klant naar buiten, huiswaarts. Na de oorlog gebruikte de lompenhandelaar het achtererf van de kroeg als opslagplaats van oud ijzer, waaronder flink wat auto-onderdelen. Als het donker was zochten wij er oude richtingaanwijzers, die toen wat ingewikkelder waren dan de knipperlichten van nu. Je moest heel behoedzaam tussen het oude ijzer door manoeuvreren, want als de drinkebroers je

hoorden, kwamen zij scheldend en tierend naar buiten. Je was wel bang voor dat duo. Waarom eigenlijk? Want je wist, dat je ongrijpbaar voor hen was. Als we ongemerkt onze gang konden gaan, was het toch ook wel leuk bij het weggaan een stuk oud ijzer te pakken en dat boven op de berg roest te gooien. Dat gaf een lawaai van jewelste en dan stonden

we achter een boom te kijken naar wat volgde.

Tegenover het kroegje was een ander pandje uit vermoedelijk dezelfde tijd. Dat was de bakkerij en het winkeltje van G.J. Alberts. Schuin aan de overkant waren nog twee winkels, links slagerij Van Elst, ernaast een tabakswinkel.

Ik ga verder richting Marktplein. Eerst links zat de herenkapper Pos. Dan was, waar nu de Johan de Meesterstraat is, vroeger een doodlopend weggetje dat in de volksmond de Pompsteeg⁵ genoemd werd. Later was op die hoek nog een kapperszaak gevestigd (Verheul). Iets verder, nog steeds aan de linkerkant was een metaalbedrijfje en dan staat er een dubbel huis, waar met geel gekleurde bakstenen, boven in de gevel, het bouwjaar 1903 is aangebracht (nrs. 126 en 124). Dit huis herinner ik me zo goed omdat er bij de Bevrijding een levensgrote pop in een Duits soldatenuniform aan de

gevel was opgehangen.

Dan ben je al gauw bij het kruispunt met de Van Reenenweg. Links op de hoek het huisje van Leopold, ook een voddenboer (of zoals het tegenwoordig zou heten: handelaar in lompen en oude metalen). Aan de overkant, dus op de andere hoek van de Van Reenenweg was de tabakswinkel van Van de Kamp, met achter in de tuin zijn groene houten werkplaats. Hij was oorspronkelijk timmerman en zijn vrouw behartigde het wel en wee van de winkel. Later hadden zij alleen nog de sigarenwinkel.

Aan de overkant van hun winkeltje lag een groot stuk braakliggend terrein, met de korte zijde aan de Oude Arnhemseweg en de lange zijde aan de Van Reenenweg, hiervan gescheiden door een aarden walletje met een wat golvend oppervlak, waar je heerlijk met de fiets overheen kon racen. Het braakliggend veld werd ingenomen door een aantal volkstuinten. Later, voordat het hele ge-

bied bebouwd werd met woningen en winkels (o.a. huishoudelijke artikelen van Donath en 't Zuivelhuis), werd de open ruimte ook gebruikt om af en toe kermis te houden. Verder was het natuurlijk een ideaal speelterrein voor de in de omgeving wonende jeugd.

Tegenover dit veld, was het bescheiden winkeltje van Ten Haaft, beneden in een van de huisjes, links aan de Oude Arnhemseweg. Hij verkocht triplex, latten en latjes, schroeven en spijkers. Misschien was zijn assortiment wel groter, maar dat weet ik niet meer. Het was eigenlijk een voorloper van de latere doe-het-zelfzaken. Het zelf klussen was toen nog niet zo in de mode als tegenwoordig. Iets verder, ook aan de linkerkant twee winkeltjes (nrs. 82 en 80) voor rookartikelen en ijzerwaren van Gez. ten Haaft. Dan volgde het groentewinkeltje van Van Ee en daarnaast de slagerij van Brouwer, vervolgens kapper Brink. Beneden

vóór, de herenafdeling, achter de damesafdeling. Brink was al niet zo jong meer toen ik er als klein klantje kwam. De zaak van kapper Kleis, tegenover de Nic. Beetslaan was er nog niet. De kapsalon van Brink, zoals ik me die herinner, zou nu qua inrichting niet misstaan in een openluchtmuseum, de knipkunst stelde niet veel voor.

Tussen de Van Reenenweg en de Steniaweg (rechts) waren nog Bos de kruidenier, de kleermaker en verhuurder van gelegenheidskleding Kradolfer en Dieperink, grossier in suikerwaren.

Op de hoek van de Steniaweg en ertegenover waren ook nog wat winkel(tje)s. A.H. Alberts de bakker op de hoek van de Hortensialaan, dan de vishandel van De Langen. Aanvankelijk ventte Cees de Langen langs de deur. Achter het huis in een schuurtje was het verkoop-punt, waar zijn moeder de vis verkocht. Later, na de oorlog, werd van het grootste deel van het woonhuis een echte winkel gemaakt. Toen Cees zijn zaak beëindigde, heeft zijn dochter nog een tijdje patat en aanverwante artikelen verkocht, in een smalle aanbouw naast en tegen het huis. De viswinkel was inmiddels weer woonkamer geworden. Tegenover De Langen was nog een tabakswinkeltje (Verdonk), een fietsenmaker (Mater) en naast De Langen nog een woonhuis met eraan vast de kruidenierszaak van Van Zanten, ik meen waar later Van Rijnsoever, de schoenmaker zat. Dan kwam het huis van Bakker, de stukadoor. Die

De tabakswinkel van M. van de Kamp, hoek Van Reenenweg. De winkel deur is nu dicht-gemetseld.

**Oude winkelpandjes
voor rookartikelen en
ijzerwaren, Oude Arn-
hemseweg 80 en 82.**

huizen hadden heel diepe achtertuinen. Bij Bakker was achterin de opslag van zijn bedrijf. Bakker heeft het in het leven niet cadeau gekregen: één zoon was geestelijk gehandicapt en een andere zoon, Gerard, die ik wel kende, sneuvelde in 1947 tijdens de 'politioenele acties' in Nederlands-Indië. Twee huizen voorbij Bakker was een winkel voor rookartikelen en vissportgerei (Blom). Daarnaast de paardenslagerij van Miltenburg. Ik zie de slager nog voor me: een stevige rode kop, een sjaal onder zijn witte jasje en een geruite pet scheef op zijn hoofd. Naast de paardenslager, hoek Leliestraat, was een 'Café Billard'. Op de andere hoek Jansen de melkboer en dan een mandenmaker, die ook rotan stoelen verkocht (Hendriks).

Er tegenover (dus weer aan de on-even kant) was de fietsenzaak van Brouwer (het Rijwielpaleis). Rechts

ervan stond, achter het daar staande woonhuis, een houten schuurtje, de ijskiosk van Nieuwkerk. Het ijs dat Nieuwkerk maakte was zo lekker dat, als we een dubbeltje voor een ijsje kregen, we er soms helemaal heenliepen. Ik weet niet hoe lang je in de rij stond op het tegelpad naast het huis, voor je aan de beurt was. Het gebeurde ook wel eens dat, na lang wachten, het ijs op was en dan moest je nog eens een 'eeuwigheid' wachten voor de nieuwe voorraad klaar was.

Op de hoeken van Lommerlust: rechts een kruidenierswinkel en links de bakkerij van Van de Put. Dit werd later de Reformzaak van Dick en Carla de Vries. Tegenover Lommerlust het antiquariaat van Becker, in die fraaie oude huisjes, nu My Home. Rechts naast Becker was het bloemenwinkeltje van Scholten, en dan kwamen de garage, waarin de bestelauto van firma Van

Maanen geparkeerd stond en hun 'manufactuurmagazijn', dat op de hoek van de Oude Arnhemseweg en het Marktpllein was gevestigd.⁶

Vóór 1940, zo rond 5 december, 're-cipieerde' Sinterklaas voor kinderen van klanten, op de eerste verdieping. Beneden in de winkel waren lage kasten, of tafels met kastruimte eronder, waar je als klant tussendoor liep en waarop garen, band, lint, stopwol enz. uitgestald lagen. Stroken dik geslepen glas van zo'n vijftien centimeter hoog langs de randen van deze tafels beletten dat de handelswaar op de grond zou vallen. Op de een of andere manier hadden de zaak van Van Maanen en die van Duetz (of zoals vroeger velen zeiden: Deutz, bij gebrek aan kennis van de u-umlaut), ernaast aan de Voorheuvel, iets met elkaar te maken, of in ieder geval de families, want je kon via een tussendeur van de ene zaak in de andere komen.

Het oude pand van Duetz grensde na de afbraak van het pand van Van Maanen aan de firma Becker en dus ook aan de Oude Arnhemseweg. Sinds eind vorige eeuw is het oude pand van Duetz ook afgebroken, om plaats te maken voor nieuwbouw van deze kledingzaak. Tegenover de garage van Van Maanen was nog de groentewinkel Vita (De Goede) en daarnaast de opslag en het kantoor van Strietman, de brandstoffenhandelaar. De loods of schuur zat altijd prachtig in de groene verf. De doorgang naar het Marktpllein en de Hogeweg was hier vrij smal!

En dan kwam je op het kruispunt

Tegenover Lommerlust was jarenlang de zaak van antiquair Becker, nu: My Home.

Achter de zonneschermen de etalages van Van Maanen, op de plaats waar vroeger café De Kroon (bekend als 'de Slof') was. De aanbouw links was het magazijn en de stalling voor de bestelauto van de firma. Links hier tegenaan de bloemenkiosk van Scholten.

Tegenover de zijgevel van Van Maanen het woonhuis en de bedrijfsruimte van brandstoffenhandel W. Strietman Gzn. Op de houten zijgevel stond 'OPSLAGPLAATSEN TERREIN NED. SPOORWEGEN' (deze opslagplaatsen bevonden zich achter het vroegere treinstation aan het eind van de Slotlaan). Het witte gebouw met het platte dak is het toen leegstaande en later afgebroken winkelpand van Van Riessen. Duidelijk zichtbaar is hier de smalle doorgang naar de 1^e Hogeweg.

van Voorheugel, Marktpllein, Emmastraat, 1^e Hogeweg en Montaubanstraat. Dit was, vanaf ons huis gezien, het eind van de Oude Arnhemseweg. Maar gelet op de huisnummering was hier natuurlijk het begin.

Noten

1. Een beschrijving van winkels, bedrijven en enkele huizen, hoofdzakelijk uit de periode ca. 1938 tot ca. 1960. Voor gegevens over het Christelijk Sanatorium, ook gelegen aan de Oude

Arnhemseweg, zie: *Seijst*, speciale uitgave 2003.

'Grija Doplang' was toen een van de laatste huizen aan de deze weg (zie ook noot 3).

Op de hoek Voorheugel / Oude Arnhemseweg stond vroeger

**Schets van de Oude
Arnhemseweg met
zijn zijwegen.**

ILLUSTRATIE
PETER VAN DER WERFF

café De Kroon (dat in de volksmond De Slof heette). Later kwam op de plaats van dit café de textielwinkel van Van Maanen. De niet officiële naam De Slof ging over op het aangrenzende Marktplein (bron: Pierre Rhoen).

2. Uit: Marcel Proust, *À la recherche du temps perdu*, 1913. Vertaling Thérèse Cornips.
3. Er liggen in de provincie Midden-Java enkele desa's (inheemse dorpen) met de naam Doplång. Het woord Grija (uitspraak: kria) betekent huis / huize. Uit de huisnummering (nr. 309) en die van het huis direct er naast (nr. 313), blijkt dat het perceel, waarop deze villa werd gebouwd, aanvankelijk een bestemming had voor twee woningen.
4. Dokter Jan Coenraad Flach werkte als geneesheer-directeur in het zendingshospitaal in Poerworedjo (Java) en woonde in het er vlakbij gelegen Doplång.
5. Volgens L. Visser, *De straatnamen van Zeist, ook straatnamen zijn monumenten*, (Zeist 1978), p.68 en <https://www.geheugenvanzeist.nl/articles/straatnamen-m/#johandemeesterstraat>: Pompweg.
6. In 1918 begon Cornelis van Maanen met zijn vrouw Agnes Duetz, na het verdwijnen van het café, hier hun textielhandel. Later is dit pand afgebroken om de doorgang hier wat breder te maken voor het drukker wordend (auto)verkeer. De nieuwe vestiging van Duetz staat nu op de hoek Voorheuveld / Oude Arnhemseweg (bron: Pierre Rhoen).

Zeister schrijvers

Amanda Augusta van Hoogstraten-Schoch (1869 - 1951)

‘De geestelijke moeder van de christelijke familieroman.’

Mw. Van Hoogstraten-Schoch (1868-1951).

COLLECTIE ZHG

R.P.M. Rhoen

Amanda Augusta Schoch werd op 10 december 1869 in Arnhem geboren. Zij groeide op in een kinderrijk gezin. Zij was de derde van het stel. Het was een muzikaal gezin waarin veel gezongen werd. Met vreugde dacht zij later aan haar jeugd terug.

Toen ze twaalf jaar was, kwam zij in huis bij het echtpaar Crommelin-van Dielen te Utrecht. Dit had een dochter die een jaar jonger was dan Amanda, Henrietta Willemina. De beide meisjes kregen les van een Engelse en een Duitse gouvernante. Amanda Schoch trouwde op 22 juni

1897 in Bussum met ds. Gerard van Hoogstraten, een zoon van de hofprediker. Na haar huwelijk woonde ze in Eerbeek (gemeente Brummen) waar haar man dominee was. Hier werden drie kinderen geboren; alle drie jongens. In 1905 nam ds. Van Hoogstraten een beroep aan naar

de Nederlands-hervormde gemeente te Zeist. De pastorie was gevestigd in de 1^e Dorpsstraat. Zeist was mw. Van Hoogstraten-Schoch niet onbekend. Met de familie Crommelin had zij meerdere vakanties op Kersbergen, het buiten van de familie, doorgebracht.

Mw. Van Hoogstraten-Schoch steunde haar man in zijn drukke pastorale werk en het sociale werk had haar bijzondere belangstelling. Zij nam zitting in het bestuur van de in 1908 opgerichte plaatselijke 'Vereeniging tot hulp van behoeftige kraamvrouwen' en in het bestuur van de afdeling Zeist-Driebergen van de 'Nederlandsche Vereeniging tot Behartiging van de Belangen van Jonge Meisjes'.

Toen haar man in april 1910 *De Kerkbode voor de Hervormde Gemeenten van Zeist en Omstreken* oprichtte, begon zij als domineesvrouw voor dit blad artikelen te schrijven. Als kind had ze maar één wens gehad, ooit schrijfster worden. Rond haar achttiende jaar had ze een paar korte verhalen geschreven, die ze aan de schrijver H.J. Schimmel (1823-1906) liet lezen. Schimmel was redacteur van *Elsevier's Geïllustreerd Maandschrift* en plaatste de stukken in dit tijdschrift. De behoefte om te schrijven was daarna op de achtergrond geraakt, maar kreeg nu een nieuwe impuls. Het feuilletonverhaal *Zuster Bellefleurtje* dat tussen 14 november 1913 en 17 april 1914 in de *Kerkbode* stond, kwam in 1918 in boekvorm uit als

De Slotvrouw van Westwoude. De korte verhalen die ze sinds 29 oktober 1915 voor de *Kerkbode* schreef, noemde ze *Kijkjes door 's Levens Venster*. Ze ondertekende deze stukken met *Spectator*. In verband met de grote belangstelling verschenen deze in 1919 als boek. Zij werd in 1917 redactrice van het vrouwen-tijdschrift *Onze Gids* en in 1918 van *Christelijk Vrouwenleven*. Ze genoot van het journalistieke werk.

Ds. Van Hoogstraten overleed in 1920 en voor zijn vrouw betekende dat behalve een grote emotionele verandering, ook een maatschappelijke verandering. Zij moest in andere dingen haar levensvervulling zoeken. Zij kon niet meer in de pastorie blijven wonen. Zij kocht in Zeist een nieuw huis dat zij de naam 'Casita' gaf. Mw. Van Hoogstraten-Schoch werd actief in de politiek. Van 1923 tot 1929 zat zij voor de Christelijk-Historische Unie (C.H.U.) in de gemeenteraad van Zeist en van 1924 tot 1927 was zij lid van de Provinciale Staten van Utrecht. Als gedelegeerde van de gemeenteraad maakte ze deel uit van het bestuur van het Zeister Ziekenhuis, de Openbare Leeszaal en de Zeister Industrie- en Huishoudschool. Vanaf 1930 was zij zes jaar lid van de Centrale Commissie voor de Filmkeuring. Verder werd zij medewerkster van diverse bladen, onder andere van *De Nederlander*, *Timotheüs* en de *Zeister Courant*. Zij verzorgde vanaf 1920 in de *Zeister Courant* de nieuwe rubriek *Van Vrouwenleven*.

Zij verliet in 1929 Zeist om bij haar

schoonzuster, de weduwe H.J.L. Schoch-Middendorp, in Katwijk te gaan wonen. In 1935 kwam zij weer terug in haar oude huis in Zeist. In 1939 werd zij bij gelegenheid van haar zeventigste verjaardag tot Ridder in de orde van Oranje-Nassau benoemd.

Naast haar maatschappelijke functies en het journalistieke werk schreef zij romans, novellen en gedichten. Ze heeft zeventien romans geschreven. Als eerste verscheen in 1916 *De Grootte Levenswet* en als laatste verscheen in 1940 *Marijse - het moet*. De bekendste van haar romans is *Gouden Teugels* uit 1927. Het boek behandelt het vraagstuk van de moderne jeugd. Dit boek werd in het Deens, Duits, Hongaars en Zweeds vertaald. In 1978 verscheen de 12^e Nederlandse druk. Haar werk was geliefd bij een overwegend christelijk publiek. Kritiek op haar werk werd haar niet bespaard. H.A. van Bottenburg schreef in een recensie in de *Nieuwe Rotterdamse Courant* van 8 december 1933 over *De steenen pelgrim*: 'Maar zij heeft niet de gave een boek te schrijven, dat literatuur wil zijn.' In 1939 schreef een recensent in het *Algemeen Handelsblad*: 'Met vroeger werk, schetsen en verhalen, heeft mevrouw Van Hoogstraten-Schoch een publiek bereikt, dat dankbaar is voor een lieve wereld en een stichtelijk woord.' Als ze 77 jaar oud is wordt ze in een interview voor een tijdschrift getypeerd als: 'Temidden van onze vrouwelijke schrijfsters neemt zij een eigen plaats

in. Zij is de “geestelijke moeder” van een bepaald genre: de christelijke familieroman.’ Over aanmerkingen in recensies op haar werk zei zij eens: ‘Ze zullen wel gelijk hebben, maar ik ben nu eenmaal mezelf, daar is nu niets aan te veranderen.’

Mw. Van Hoogstraten-Schoch overleed in Zeist op 20 mei 1951 en werd op 25 mei begraven bij haar in 1920 overleden man op de Algemene (nu: Gemeentelijke) Begraafplaats aan de Woudenbergseweg; vak B, nummer 15.

Het grafmonument werd opgericht door ‘vrienden en vereerders’ van ds. Van Hoogstraten. Het initiatief hiertoe ging uit van de Christelijke Arbeidersvereniging en de Zeister Jongelingsbond Jonathan. Het monument werd op 14 mei 1921 onthuld en aan de familie Van Hoogstraten aangeboden.

Het grafmonument werd geplaatst door de steenhouwerij W. Linschoten te Utrecht. Het monument bestaat uit een zerk en een obelisk. Door het verzakken van het graf is het liggende deel van het monument los geraakt van het staande deel. Het heeft een hoogte van drie meter en is een meter breed. Het monument is gemaakt van zandsteen. In de zerk is een hardstenen plaat aangebracht waarin de persoonsgegevens van het echtpaar Van Hoogstraten-Schoch staan. Het lijkt er op dat die plaat later is aangebracht. Op de basis van de obelisk is een opengeslagen boek aangebracht met op de linkerpagina de woorden ‘Wij weten’ en op de

rechterpagina ‘II Cor:5:1’, een verwijzing naar het bijbelboek. Op de rechterkant van de basis staat ‘Van vrienden en geestverwanten uit de ned. herv. gem. te Zeist’. Op de grafzuil zijn een palmtak en een kruis die met elkaar vervlochten zijn als versiering aangebracht. De bijbeltekst verwijst naar het ambt van ds. Van Hoogstraten als evangelieprediker en zielzorger en het kruis en de palmtak symboliseren zijn geloof en zijn overwinning.

Uit de collectie

Een reclamelitho van A.J. Reynvaan, tabaksfabrikant

JanHein Heimel

De reclamelitho
(1928).

Begin 2017 is het Zeister Historisch Genootschap in het bezit gekomen van een gekleurde reclameplaat van de firma A.J. Reynvaan, volgens de afbeelding een tabaksfabrikant te Zeist. Omdat er in de bestaande geschiedschrijving van Zeist vrijwel niets te vinden is over deze firma was nader onderzoek noodzakelijk.

Het bleek dat de Amsterdamse firma A.J. Reynvaan in 1921 het pand Donkerelaan 26 in Zeist kocht en een bouwvergunning aanvraag om dit voormalige hotel Middenhoeve te verbouwen tot tabaksfabriek.

Middenhoeve was tussen 1850 en 1856 als woonhuis gebouwd door Gerrit Meerdink, timmerman en Christiaan Hartwigen, schilder. Na

voltooiing en een tijdelijke verhuur aan jkvw. D'Yvoy verkochten zij in 1856 het grote huis aan jkvw. Magdalena Theodora Caroline de Geer en haar zuster jkvw. Jacoba Gijsberta. Na de dood van Magdalena wordt in 1869 jhr. mr. Egbert Lintelo de Geer de nieuwe eigenaar. Na het vertrek van de familie De Geer werd het huis rond 1897 verbouwd tot een hotel: Hotel Middenhoeve.

Het pand Donkerelaan 26, verbouwd tot hotel Middenhoeve in 1897 en tot tabaksfabriek in 1921; uiteindelijk gesloopt in 1955.

Het pand lag aan de Donkerelaan (thans Slotlaan) ongeveer midden tegenover het Walkartpark.

Na sluiting van het hotel in 1920 werd het te koop aangeboden en gekocht door de firma A.J. Reynvaan te Amsterdam. Na een verbouwing tot tabaksfabriek werd het in 1921 in gebruik genomen. Per 1-1-1926 werd de zaak omgezet in een naamloze vennootschap onder de naam 'Tabaksfabriek voorheen A.J. Reynvaan', gevestigd te Zeist.

Bij het honderdjarig bestaan in 1928 werd de bovengenoemde plaat onder de winkeliers-afnemers verspreid. Rechtsonder op de litho is E&B gedrukt, een signatuur waarvan de herkomst nog niet is gevonden.

In 1933 werd tot liquidatie overgegaan van de NV. De toenmalige directeur, H.Kamphuis, zette de tabakskerverrij¹ voor eigen rekening onder de naam 'Tabaksfabriek v/h A.J. Reynvaan' voort, waarschijnlijk op Nooitgedacht 3 (zie onder).

De oprichter van de firma, Apollonius Johannes Reynvaan, was geboren in 1806 en overleed in 1889. Hij was in 1836 getrouwd met Maria Cornelia van de Poll, een oudere halfzuster van Fredrik Harman van de Poll, de bekende Zeistenaar die op Beek en Royen heeft gewoond van 1859 tot 1909.

A.J. Reynvaan had in twee huwelijken zeventien kinderen gekregen. Jacobus Marinus geboren in 1840 volgde zijn vader op bij de tabaksfabriek. Ook diens broer Joan Willem geboren in 1857 werkte bij de firma; in 1926 werd hij tot de opheffing in 1933 commissaris bij de NV 'Tabaksfabriek voorheen A.J. Reynvaan'. Van 1921 tot 1926 woonde hij boven de fabriek. Nadat de firma Reynvaan het voorste gedeelte van het pand Donkerelaan 26 in 1931 had verlaten vestigde H. van den Heuvel er een café annex dansschool. In 1934 betrok J. van der Linden het pand om er een wafelbakkerij te beginnen. De firma Reynvaan nam ook haar intrek op het adres Nooitgedacht 3. Vanaf 1941 stond de Middenhoeve leeg. Omstreeks 1950 verhuizen tabaksfabrikanten A. en I. de Graaf hun tabaksfabriek 'De Graaf' van de Odijkerweg naar Donkerelaan 26. Deze firma stond ook bekend onder de naam sigarenfabriek 'Gustaaf Adolf'. In 1954 stopte ook deze fabriek. Vervolgens werd het pand in 1955 gesloopt.

Tijdens het onderzoek naar de firma Reynvaan bleek dat er een aantal tabaksfabrikanten in Zeist werkzaam zijn geweest. Hopelijk wil iemand hier in de toekomst nader onderzoek naar doen om ook dit stukje Zeister geschiedenis nader voor het voetlicht te brengen.

Literatuur

H.F. Reynvaan, *Niet altijd somer. Geschiedenis van het geslacht Reynvaan*, (Assen 1975)

Noot

1. Van Dale: tabak kerven = tabak in kleine stukjes snijden.

Advertentie uit De Zeister Courant van 7 juni 1924.

2017: nog in het teken van 65 jaar ZHG

Bestuur, medewerkers, oud-medewerkers van het ZHG en burgemeester Koos Janssen op de reünie op 13 september 2017 in de publiekshal van het gemeentehuis.

FOTO MENNO BAUSCH

Loeki Schönduve, secretaris

In 2016 hebben wij de viering van ons 65-jarig bestaan ingeluid. Immers: de Van de Poll Stichting, waaruit het Zeister Historisch Genootschap is voortgekomen, is op 24 september 1951 opgericht. Maar de feestelijkheden hebben zich ook uitgestrekt over heel 2017. Dat was een bewuste keuze, juist

om de aandacht van de Zeister bevolking te vestigen op het – al zo langdurige – bestaan van ons, en hun, Historisch Genootschap. Want ‘het aankweken van belangstelling voor de geschiedenis van Zeist in ruime kring’, was wat de oprichtster voor ogen stond. En dat is in de huidige tijd een echte

uitdaging, waarbij alle mogelijke vormen van contact met het publiek gezocht moeten worden. Het zeer toegankelijke HIP (Historisch InformatiePunt) in de drukbezochte publiekshal van het gemeentehuis, elke dinsdagmorgen bemand door enthousiaste vrijwilligers, is in dit verband een sterke troef. En ook

Oud-ZHG-secretaris Arie Moolenaar ontvangt de De Monté ver Loren-penning van voorzitter Flora de Vrijer op de medewerkersavond, 25 oktober 2017.

FOTO JANHEIN HEIMEL

het gezellige Historisch Café in Figi, op de laatste maandag van de eerste maand van ieder kwartaal. En natuurlijk vormen ons zeer leesbare blad 'Seijst' en www.zhg.nl belangrijke communicatiemiddelen.

Ook is voor het aanspreken van de bevolking van Zeist samenwerking onontbeerlijk. In 2017 is die met diverse erfgoedpartners verder versterkt, met name met de overkoepelende organisatie 'Het Geheugen van Zeist'. Met de medewerkers van het Gemeentearchief gaan we om als goede burens; wij vangen zelfs elkaars bezoekers op.

Soms doet zich een onverwachte tegenvaller voor bij het bereiken van 'de doelgroep'. Wij dachten voor een fotoboek over Zeist 'anno nu' vele leuke foto's te kunnen publiceren, maar door de tegenvallende respons heeft dit project een nieuwe 'doorstart' nodig.

In het algemeen was 2017 een positief jaar voor het ZHG. Door de viering van het 65-jarig bestaan hebben de onderlinge contacten tussen onze hardwerkende vrijwilligers een extra impuls gekregen; op de goedbezochte reünie vermengden zich oudgedienden met nieuwelingen. Met gepaste trots hebben we onze eigen geschiedenis gepresenteerd op de tentoonstelling over het Zeister Historisch Genootschap. Onze conclusie: het ZHG is van alle tijden.

Bestuur

Afscheid van onze secretaris, Arie Moolenaar

Per 1 september 2017 is ds. H. A. (Arie) Moolenaar MA, onze secretaris sedert dertien jaar, teruggetreden. Al het werk dat door hem is verricht stond in het teken van de doelstelling van het ZHG. In de officiële bewoordingen luidt die, al sinds 1951: 'het bevorderen en verbreiden van de kennis van de geschiedenis van Zeist, en wat daarmee verband houdt, en het aankweken van belangstelling daarvoor in ruime kring'. Arie heeft veel betekend voor de geschiedenis van Zeist in het algemeen, en die van het ZHG in het bijzonder. Hij stond bekend om zijn uitermate nauwkeurige verslaglegging van vergaderingen en gebeurtenissen. De jaarverslagen vanaf 2004 tot en met 2016, gepubliceerd in dit blad, waren van zijn hand.

Het werk van een secretaris is veelomvattend: verslagen maken, brieven en mails beantwoorden, uitnodigingen verzenden, nieuwe donateurs welkom heten, herinneringen sturen, etc. Maar wat aan deze concrete acties vooraf gaat is het proces van gedachtevorming over de te behandelen onderwerpen, zowel in het Dagelijks als in het Algemeen bestuur. En ook een voortdurende oriëntatie op de hedendaagse Zeister samenleving. Aan dit alles heeft Arie met zijn enorme kennis en werkkraft een aanzienlijke bijdrage geleverd.

Maar we vergeten zeker ook niet alles wat hij heeft gedaan op organisatorisch gebied: het plannen van alle gesprekken met de diverse commissies, de medewerkersavonden en de jaarlijkse Sale van dubbele en overvullige exemplaren uit onze boekencollectie. Daar kwam nog al het werk bij dat de verhuizing van de Middellaan naar Het Rond met zich meebracht. Die is in 2014 gerealiseerd, maar vergde met name in de voorbereidende fase veel bestuurlijke aandacht, juist ook van Arie als secretaris.

Het ZHG is Arie Moolenaar veel dank verschuldigd voor zijn niet aflatende inzet. Daarom heeft het bestuur besloten aan hem de De Monté ver Loren-penning uit te reiken. Deze zilveren penning is immers bestemd voor diegene die zich als bestuurder, auteur of faciliteerder in hoge mate verdienstelijk

heeft gemaakt voor het ZHG, dan wel voor het 'levend' houden van de geschiedenis van Zeist. Daar aan heeft Arie Moolenaar in hoge mate voldaan.

Arie Moolenaar is per 1 september 2017 opgevolgd door mw. drs. L. (Loeki) Schönduive.

Medewerkers

De circa 30 medewerkers in allerlei commissies en projecten hebben een belangrijke bijdrage geleverd aan de vele werkzaamheden van het ZHG. Het bestuur is hen veel dank verschuldigd voor hun werk. Mede door hen is het ZHG op allerlei manieren zichtbaar en bereikbaar voor alle Zeistenaren.

We hebben in 2017 afscheid genomen van drie medewerkers, die lang aan het ZHG verbonden zijn geweest; een vierde was wat korter bij ons. We zijn blij dat zij al die tijd hun beste krachten aan het ZHG hebben gegeven. Het officiële afscheid vond plaats tijdens onze jaarlijkse medewerkersavond in oktober 2017.

Emmy Janssens is vanaf 2003 in de Archiefcommissie actief geweest, in het bijzonder met het op orde brengen van de bibliotheek en het beantwoorden van vragen van bezoekers. Na de inhuizing in het Gemeentehuis heeft zij samen met Hanny van Eck veel inventarisatiewerk van delen van de collectie van het ZHG gedaan.

Hanny van Eck is sinds 2006 medewerkster van de Archiefcommissie geweest. In de eerste jaren, in het geschiedenhuis aan de Middellaan, bestonden haar werkzaamheden voornamelijk uit het knippen, plakken en coderen van historisch relevante artikelen uit de Nieuwsbode. Toen dit werk niet meer nodig was door het digitaliseren van het knipselarchief, heeft ze samen met Emmy Janssens gewerkt aan de inventarisatie van delen van onze collectie.

Margreeth van Voorden kwam in 2007 de Commissie Lezingen en Excursies versterken. Zij was het eerste aanspreekpunt voor de deelnemers aan de excursies en heeft al die jaren ook de financiën van deze commissie beheerd. In die jaren zijn prachtige excursies gemaakt, waarover men altijd weer enthousiast was. Ook voor de organisatie van de lezingen heeft Margreeth veel werk verzet. Haar vertrek uit Zeist heeft haar doen besluiten het ZHG te verlaten.

Elisabeth de Ligt, die slechts korte tijd lid is geweest van de Tentoonstellingscommissie, heeft eveneens haar functie neergelegd. Het was voor haar niet langer mogelijk om dit vrijwilligerswerk te combineren was met haar drukke baan als uitgever.

Donateurs en financiën

Het voorgaande jaar, 2016, heeft

een sterke stijging van het aantal donateurs laten zien. Deze grootste toename sinds jaren hangt ongetwijfeld samen met de vele publiciteit die de aftrap van de viering van ons 65-jarig bestaan heeft opgeroepen. Hiermee vergeleken viel de oogst van 2017 nogal tegen. Er zijn weliswaar 40 donateurs bijgekomen, maar ook 38 afgevallen. Ultimo 2017 staat de teller op 808. Toch kunnen we, na een dieptepunt in 2014 (760), weer spreken van een stijgende lijn. Niettemin zullen we in 2018 extra aandacht moeten schenken aan de werving van nieuwe donateurs.

Financieel liepen we netjes in de pas met de begroting. Het extra nummer van 'Seijst' kon bekostigd worden uit een speciaal voor de jubileumviering aangelegde extra reserve. De jaarrekening 2017 is vanaf 1 mei in te zien op onze website: www.zhg.nl.

Commissie Tentoonstellingen

De Tentoonstellingscommissie heeft ook in 2017 heel wat projecten gerealiseerd, waarbij - meer dan in de afgelopen jaren - intensief is samengewerkt met andere (erfgoed)partners.

Het jaar ging van start met de tentoonstelling 'Werk aan de Winkel', waarbij de Slotlaan centraal stond, in het Slot Zeist (van 24 januari tot en met 12 februari 2017). Ook in enkele leegstaande winkelpanden

aan de Slotlaan waren panelen met uitvergroete historische foto's geplaatst. Bij de voorbereiding is nauw samengewerkt met het Gemeentearchief Zeist, en door een aantal winkels zijn materialen en foto's in bruikleen gegeven. De tentoonstelling was een enorm succes, met hoge bezoekersaantallen (tegen de 1000).

Voor de zevende keer in successie werd in opdracht van de 'Stichting Oude Algemene Begraafplaats "De Kleine en de Groote"' een tentoonstelling ingericht in het poortgebouw aan de Bergweg, waarvan de opening plaatsvond op 22 april 2017. Zoals ieder jaar bestond die uit een drietal lijsten met informatie over en foto's van een familie die hier begraven ligt. In 2017 betrof dat de familie Stoové, die een bakkerij en winkel aan de 2e Dorpsstraat had.

Vanaf het voorjaar 2017 is er door diverse erfgoedpartners, verenigd in 'Het Geheugen van Zeist', gewerkt aan een grote tentoonstelling over anderhalve eeuw lager onderwijs in Zeist: 'Uit de school geklapt, het Zeister basisonderwijs in vogelvlucht'. Al in een vroegtijdig stadium is hiervoor een beroep gedaan op het collectieve geheugen van de Zeister bevolking. Daardoor is de ZHG-collectie verrijkt, zowel door schenkingen als door nieuwe kennis over voorwerpen die al in ons bezit waren. Naast het ZHG en het gemeentearchief zijn

'Het Hernhutter Huis', de 'Historische Vereniging Den Dolder' en de werkgroep 'Lokaal Austerlitz' betrokken geweest, alsmede de heer Th. Ruijs, vanwege zijn kennis van het katholieke onderwijs. Deze expositie was van 12 januari tot en met 11 februari 2018 te zien in het Slot Zeist.

Door de drukke werkzaamheden aan bovengenoemde projecten is er te weinig tijd overgebleven voor het digitaliseren van de eigen ZHG-collectie voor de beeldbank van 'Het Geheugen van Zeist'. De Tentoonstellingscommissie van het ZHG heeft wel de intentie om zich hier in de toekomst weer aan te wijden.

Commissie Lezingen en Excursies

De voorjaarsexcursie (11 mei 2017) met zo'n 30 deelnemers, had als bestemming 'De Krakeling', een historisch interessant natuurgebied aan de oostkant van Zeist, dat tot 1813 bekend stond als 'de Heidelanden bij Zeist'. De heer Cees van der Grift van de huidige camping 'De Krakeling' gaf een inleiding over het ontstaan van zijn onderneming, en een rondleiding over het terrein. De naam gaat terug op het uithangteken van een boerderij met bakkerij, gesticht door de Napoleontische generaal Marmont, waarbij later ook een uitspanning gevestigd was.

De Van de Poll-lezing werd op 4

september verzorgd door JanHein Heimel en had als onderwerp 'De Zeister tak van de familie Van de Poll'. De Van de Polls waren invloedrijke en markante inwoners van Zeist, o.a. actief in de politiek en het muziekleven. Zij bezaten het bekende huis 'Beek en Royen'. 'Freule Jo' was de oprichtster van de Van de Poll Stichting, waaruit het Zeister Historisch Genootschap is voortgekomen. De lezing door deze vermaarde kenner van de Zeister geschiedenis was een groot succes met een toestroom van zo'n 140 belangstellenden.

De najaarsexcursie vond op 20 september plaats en had als thema 'Het herboren Walkartpark'. De lezing en een rondleiding werden verzorgd door de tuinarchitect J. Copijn, achterneef van H. Copijn, die het Walkartpark (geopend in 1905) ontworpen heeft. De naam van dit park verwijst naar de gezusters Walkart die hun grondbezit schonken aan de gemeente Zeist onder de voorwaarde dat het werd opengesteld 'tot publieke wandeling'. Deze excursie, waarbij ook ingegaan werd op de geschiedenis van het Walkartpark in de afgelopen eeuw, trok zo'n 50 deelnemers.

Conservator

Mensen die een mogelijk interessant object een goede bestemming willen geven weten steeds beter hun weg naar het Zeister Historisch Genootschap te vinden.

Dat het voorwerp verband houdt met de geschiedenis van Zeist is hét criterium voor opname in de collectie. Maar de historische context is eveneens van belang, juist ook voor toekomstige generaties, aldus onze conservator, de kunst-historica Karen Veenland-Heineman.

Zodoende geeft zij vorm aan de doelstelling van het ZHG. Sinds de overdracht van de papieren collectie van het ZHG aan het Gemeentearchief Zeist is daarvan het deskundig beheer gegarandeerd. De driedimensionale objecten, zeer divers van aard, zijn opgeslagen in het eigen ZHG-depot in het Gemeentehuis. De zorgvuldige registratie daarvan is een voortdurende taak van de conservator, waarbij ook steeds gestreefd wordt naar het aanbrengen van verbeteringen.

In 2017 is door de conservator een bijdrage geleverd aan de tentoonstellingen 'Werk aan de Winkel' over de Slotlaan, alsmede aan de expositie 'Uit de school geklapt' over de geschiedenis van het lager onderwijs in Zeist, georganiseerd door 'Het Geheugen van Zeist'.

Genealogie

Genealogie is voor elke historische vereniging een belangrijke discipline, die een breed publiek aanspreekt. Voor het ZHG is Theo van der Waals bezig met een interessant aspect van de Zeister

geschiedenis. Namelijk de vraag: waar kwamen de mensen die zich in de 17^e en 18^e eeuw in Zeist vestigden oorspronkelijk vandaan? Voor de groep van de Hernhutters is deze vraag op grond van onderzoek in de kerkregisters wel te beantwoorden, maar voor de andere immigranten uit deze periode is dit genealogische onderzoek in 2017 op nogal wat problemen gestuit. Momenteel wordt gezocht naar nieuwe openingen om deze immigratiestroom toch in kaart te brengen. Dus: wordt vervolgd.

Redactiecommissie 'Seijst'

Ook dit jaar beschikte de redactie van ons blad 'Seijst' over een rijk en gevarieerd aanbod van artikelen. Uit reacties van lezers blijkt dat juist deze variatie zeer op prijs wordt gesteld. Een greep uit de uiteenlopende inhoud van 'Seijst' in 2017: publicaties over de bijzondere Zeister orgelpijpenindustrie, over de kleuterschool 'Griffensteyn', over de familie Walkart aan wie wij ons park te danken hebben, over de Indische Buurt, en over nog veel meer.

In 2017 is er ter gelegenheid van het 65-jarig bestaan van het ZHG een 'special' verschenen met wandelingen in het verleden in en om Zeist. Het was zeer interessant om te vergelijken – en om samen te brengen – wat er in verschillende jaren, 1870, 1900, 1907, is geschreven over Zeist en omstreken.

Uit deze bronnen blijkt dat er in de loop der jaren veel is veranderd in ons dorp, maar veel ook niet. Na een uitdaging door het bestuur is er ook een 'rondwandeling door Zeist in 2017' verschenen in het laatste nummer van 2017.

Een van onze vier reguliere uitgaven was weer – traditiegetrouw – gewijd aan het landelijk vastgestelde thema van Open Monumentendag, dit jaar 'Boeren, burgers, buitenlui'. Voor Zeist en omgeving is dit een rijk onderwerp.

De redactiecommissie van 'Seijst' moedigt de donateurs van het ZHG aan om historische bijdragen te schrijven en daarvoor onderzoek te doen, een bezigheid die veel voldoening kan geven. De redactie kan ook steun bieden bij het tot stand brengen van artikelen. Ideeën van lezers en potentiële schrijvers zijn altijd welkom.

De Monté ver Loren-penning

Ter gelegenheid van het 65-jarig bestaan heeft het bestuur van het ZHG een tweetal De Monté ver Loren-penningen uitgereikt. Deze zilveren penning is in 1999 door het ZHG in het leven geroepen om personen of organisaties te eren die zich bijzonder verdienstelijk hebben gemaakt voor het ZHG en/of het 'levend' houden van de geschiedenis van Zeist. Dit jaar is deze penning (naast die aan Arie Moolenaar, zie boven) uitgereikt aan:

Tijdens het Historisch Café van 30 oktober 2017 spreekt Flora de Vrijer Gijs Wildeman (m) en Theo Ruijs (r) toe.

FOTO FLORAN VAN POECKE

Drs. Th.G.P.M. (Theo) Ruijs

In 2002 is de De Monté ver Lorenpenning uitgereikt aan Figi /de familie Ruijs voor de vele faciliteiten die het bedrijf, en daarmee de familie Ruijs, verleent voor de beleving van de geschiedenis van Zeist. Dit jaar heeft het bestuur besloten deze penning aan Theo Ruijs persoonlijk uit te reiken voor zijn vele verdiensten voor het ZHG als bestuurder en auteur. Van 1975-1995 is hij lid van de Raad van Beheer van de Van de Poll Stichting geweest, waaronder een vijftal jaren als tweede penningmeester, vijf jaar als lid van de toenmalige

Monumentencommissie en 16 jaar als lid van de publicatiecommissie. Ook als auteur heeft hij (over) geschiedenis geschreven met een historische schets van katholiek Zeist, 100 jaar katholiek onderwijs in Zeist, de theatergeschiedenis van Figi en last but not least: Figi, de geschiedenis en voorgeschiedenis van een hotel/theater en een familie, in enkele kloeke delen. Ook als spreker heeft hij de geschiedenis van Zeist doen herleven met de voordracht '100 jaar Maatschappelijke Ontwikkeling in Zeist'. En hij heeft de Van de Poll-lezing 'Gastvrijheid rondom 't Rond' verzorgd.

Hij is bovendien medeoprichter van de Stichting Ruijs Archief. Met de oprichting van het Geheugen van Zeist is Theo Ruijs eveneens bestuurlijk actief geworden, vanaf 2013 als lid van de tentoonstellingscommissie, van 2015 als voorzitter van de adviescommissie inzake Monumenten en vanaf voorjaar 2017 als secretaris van de vereniging 'Het Geheugen van Zeist'.

Gilde in Zeist

De De Monté ver Loren penning is aan Gilde Zeist verleend, waarmee vooral het onderdeel Rondleidin-

gen geëerd wordt. 't Gilde kent in totaal 37 rondwandelingen, waarvan er dit jaar 27 zijn uitgevoerd. Deze rondwandelingen laten allerlei aspecten van Zeist zien. Om dit te kunnen doen zijn er 23 gidsen actief. Dat het een belangrijk onderdeel is blijkt uit het feit dat er in 2017 ruim 5100 mensen hebben deelgenomen aan een of meer wandelingen. Tijdens veel van de rondwandelingen wordt de geschiedenis van Zeist belicht. De kennis die de gidsen hiervoor nodig hebben wordt opgedaan door studie en gesprekken. De vele publicaties over Zeist, verhalen van betrokkenen, het Gemeentearchief, maar ook het Zeister Historisch Genootschap met haar uitgebreide collecties vormen belangrijke informatiebronnen. En hiertoe moeten ook de bijeenkomsten van het Historisch Café gerekend worden. De penning is uitgereikt aan Gijs Wildeman als voorzitter van 't Gilde, maar in het bijzonder bestemd voor het onderdeel Rondleidingen.

Theo Ruijs krijgt de De Monté ver Loren-penning voor al zijn inzet voor de geschiedenis van Zeist en het ZHG.

FOTO FLORAN VAN POECKE

Voorzitter Gijs Wildeman van 't Gilde Zeist neemt namens de gidsen van het onderdeel Rondleidingen de De Monté ver Loren-penning in ontvangst.

FOTO FLORAN VAN POECKE

Van het bestuur

De poster bij het Slot van de tentoonstelling 'Uit de school geklapt, het Zeister basisonderwijs in vogelvlucht' (13 januari-11 februari 2018).

FOTO JAN PETER VAN 'T SANT

2018

Wanneer u dit leest is er al bijna een kwart van het jaar 2018 voorbij. Wij hopen echter dat dit jaar, evenals 2017, een mooi en goed jaar voor u en de uwen en het ZHG is en zal zijn.

In 2017 hebben we alle festiviteiten ter gelegenheid van ons 65-jarig bestaan, die al in 2016 begonnen, afgesloten en zijn we vol goede moed en werkkraft bezig in 2018.

In het jaarverslag, dat u vast als eerste gelezen zult hebben (!), heeft onze secretaris mw. Loeki Schön-duve alle gebeurtenissen van 2017 samengevat. Het afscheid van Arie Moolenaar als secretaris, de uitreiking van drie De Monté ver Lorenpenningen, de reünie, de nieuwe rondwandeling in Zeist enz.

Het project 'Fotoboek Zeist 2017' is helaas na een aarzelende start gestopt. Toch willen we graag het beeld van Zeist in onze tijd vastleggen en zo bewaren. Ik roep u allen op met ons mee te denken hoe het in een andere vorm wel haalbaar kan zijn.

De plannen voor 2018 zijn in grote lijnen gelijk aan die van 2017. Wel bezinnen we ons op mogelijke nieuwe activiteiten en/of projecten. We denken iets meer aan genealogie te gaan doen, maar hebben nog niet

het juiste format daarvoor. Immers veel mensen kunnen tegenwoordig zelf hun eigen familiegeschiedenis met behulp van internet achterhalen. Maar wat is nu voor Zeist en de Zeister geschiedenis relevant? Wanneer u suggesties heeft dan zijn die van harte welkom.

Als bestuur en redactie van Seijst zijn we ook altijd blij om van u, onze donateur en lezer van ons blad, hiervoor bijdragen te ontvangen. Alles wat kan bijdragen aan het vastleggen en verbreiden van de geschiedenis van Zeist is van harte welkom.

Ook in 2018 zullen we graag en veel met de andere Erfgoedpartners samenwerken. Op dit moment van schrijven (januari 2018) is er een prachtige tentoonstelling: 'Uit de school geklapt, het Zeister basisonderwijs in vogelvlucht'. De Tentoonstellingscommissie van het ZHG heeft daar weer een leeuwenandeel in gehad, waarvoor veel waardering en dank.

Ten slotte

We zijn iedere dinsdagmorgen van 10-12 uur in het HIP (Historisch InformatiePunt) in het gemeentehuis aanwezig. Wilt u wat weten over de geschiedenis van Zeist of heeft u zelf wat te vertellen of te brengen, laat u verrassen. Een aantal deskundigen zitten altijd klaar om uw vragen en opmerkingen te beantwoorden. Maar het is ook gewoon gezellig en een bron van informatie die u waarschijnlijk nog niet kent en die 'alles' weet over (delen van) de geschiedenis van Zeist.

U kunt uw vragen, opmerkingen, suggesties of bijdragen voor ons blad Seijst via de e-mail stellen of inleveren: info@zhg.nl of telefonisch 030-6956311.

Namens het bestuur,
Flora de Vrijer, voorzitter

Inhoudsopgave Seijst 2017

Jacques Stinkens Orgelpijpmakers. Deel 1. Herinneringen aan de Prot. Chr. Kleuterschool 'Griffensteyn' 1969-1985. Uit de Collectie: Een kleine zoete geschiedenis. Jaarverslag 2016. 65 jaar jong. Van het bestuur. Nieuwe donateurs.	Theo Elbertse Wil van der Vinne Karen Veenland-Heineman Arie Moolenaar Flora de Vrijer -	2017-I 2017-I 2017-I 2017-I 2017-I 2017-I	blz 3 blz 8 blz 12 blz 18 blz 26 blz 28
Jacques Stinkens Orgelpijpmakers. Deel 2. De 'mejonkvrouwen' Walkart. De Indische Buurt in Zeist. Zeister schrijvers. Anne de Vries (1904-1964). Uit de Collectie: Een 'nieuwe' Zeister litho uit 1829 ontdekt. Van het bestuur. Nieuwe donateurs.	Theo Elbertse A.J.A. Labouchere Jan Peter van 't Sant Flora de Vrijer JanHein Heimel Flora de Vrijer -	2017-II 2017-II 2017-II 2017-II 2017-II 2017-II 2017-II	blz 31 blz 39 blz 44 blz. 50 blz 53 blz 55 blz 56
Special: Ten geleide. Special: Toelichting bij de inhoud. Special: Uitstapjes in Nederland. Special: Van 't oude en 't nieuwe Zeist. Special: Wandeling door 't Dorp.	Flora de Vrijer Jan Peter van 't Sant A.H. Banning S. Kalf (J.W. Kraal)	2017-spec. 2017-spec. 2017-spec. 2017-spec. 2017-spec.	blz 2 blz 4 blz 5 blz 18 blz 35
Open Monumentendag 2017: Ten geleide. Open Monumentendag 2017: Voorwoord. Open Monumentendag 2017: Programma. Open Monumentendag 2017: Thema 'Boeren, Burgers en Buitenlui'.	Flora de Vrijer Marcel Fluitman Ria Efdée Ria Efdée	2017-III 2017-III 2017-III 2017-III	blz 58 blz 59 blz 60 blz 62
Een ommetje door Zeist in 2017. Twee adelaars uit hetzelfde nest? Zeister schrijvers. Mr. Hendrik Marsman (1899-1940). Uit de Collectie: De kroon van Ernos. Van het bestuur. Nieuwe donateurs.	Michael Hartwigsen Jan Piet Barthel R.P.M. Rhoen Karen Veenland-Heineman Flora de Vrijer -	2017-IV 2017-IV 2017-IV 2017-IV 2017-IV 2017-IV	blz 87 blz 100 blz 105 blz 108 blz 110 blz 112

Nieuwe donateurs

Mevrouw E.A. Diepen-Stöpler	ZEIST
De heer P.J.J. van Buuren.....	ZEIST
De heer A. Mijs	ZEIST
De heer W.F. Breunese	DOORN